

Jaarverslag 2024

Adviescommissie voor ruimtelijke kwaliteit Hof
van Twente, subcommissie Erfgoed

1. Voorwoord

In 2024 heeft de Adviescommissie voor de Ruimtelijke kwaliteit zich opnieuw ingezet voor het behoud en de ontwikkeling van monumentaal erfgoed in de gemeente Hof van Twente. Met bijna 500 bouwkundige monumenten en twee beschermde stads- en dorpsgezichten speelt erfgoed een belangrijke rol in onze gemeente. Dit jaarverslag biedt een overzicht van onze adviestaken, de beleidsmatige inspanningen en andere initiatieven, waaronder de succesvolle Open Monumentendag in samenwerking met Hofmarketing en een vooruitblik voor 2025 met ontwikkelpunten.

Wettelijke context op basis van Omgevingswet en Verordening

Op basis van artikel 17.9 van de Omgevingswet is een adviescommissie aangesteld die de taak heeft te adviseren over de aanvragen om een omgevingsvergunning voor een rijksmonumentenactiviteit met betrekking tot een monument. In de gemeente Hof van Twente geldt deze advisering ook voor planactiviteiten aan gemeentelijke monumenten en overige objecten met een beschermde status. Conform lid 4 van artikel 17.9 van deze wet zijn de adviezen van de commissie zijn deugdelijk gemotiveerd en worden schriftelijk openbaar gemaakt. Lid 5 geeft aan dat de vergaderingen openbaar zijn, mits het belang van openbaarheid niet opweegt tegen grotere belangen. Conform de omgevingswet zendt de commissie de gemeenteraad elk jaar een verslag over de door haar verrichte werkzaamheden.

2. De commissie

Samenstelling

De gemeentelijk Erfgoedcommissie heet sinds de inwerkingtreden van de Omgevingswet op 1 januari 2024 de gemeentelijke Adviescommissie voor ruimtelijke kwaliteit Hof van Twente. Deze adviescommissie adviseert over behoud en ontwikkeling van monumentaal erfgoed. In het vervolg van het verslag wordt de gemeentelijke adviescommissie voor ruimtelijke kwaliteit aangeduid als commissie.

De commissie bestaat uit onafhankelijke experts op het gebied van erfgoed, architectuur en ruimtelijke ordening.

De commissie bestond in 2024 uit de volgende 6 leden:

Leden:	Diederik Roeterdink, Hans Douwes, Hilde van Werven, Ronald de Baas, Ab Braakman
Voorzitter:	Ido Sellis (in 2024 is Ido Sellis benoemd als voorzitter, als opvolger van Evert Jan Krouwel).

De commissie wordt ondersteund door een ambtelijk secretaris: Rick ter Braak.

Binnen de commissie zijn de leden deskundig op het gebied van de monumentenzorg, die in ieder geval worden betrokken bij de advisering over een Rijksmonumentenactiviteit of een Omgevingsplanactiviteit gemeentelijke monumenten, maar ook bij objecten in beschermde stads- of dorpsgezichten.

Taken van de commissie

De commissie adviseerde afgelopen jaar vooral gevraagd aan het college van B&W over monumentenzorg. Feitelijk gezien zijn de taken breed, echter de technische en inhoudelijke beoordelingen van de bouwplanadvisering kosten veel tijd, zodat er minder ruimte is voor beleidsmatige aspecten en ongevraagde adviezen.

Merendeel van de werkzaamheden bestaat uit advies bij omgevingsvergunningen voor aanpassingen aan gemeentelijke en rijksmonumenten, evenals beschermde stads- en dorpsgezichten. De commissie streeft hierbij naar een laagdrempelige aanpak richting monumenteigenaren.

Werkwijze

De commissie vergaderde in 2024 12 keer over bouwkundige aanpassingen aan monumentale panden. De vergaderingen zijn openbaar. Circa 80% van het werk bestond uit technische adviezen over vergunningen en wijzigingen aan monumenten, terwijl de resterende 20% bestond uit beleidsadvies en initiatieven zoals erfgoededucatie en verduurzaming.

De vergaderingen kennen globaal onderstaande aanpak:

1. Beoordeling & advies: de secretaris bepaalt of ingediende (bouw)plannen bespreking nodig hebben. In een aantal gevallen ligt de aanvrager het plan toe, gevolgd door een locatiebezoek indien relevant.
2. Besluitvorming: in een eerste bespreking geeft de commissie een preadvies, waarna aanpassingen mogelijk zijn. Het definitieve advies wordt toegevoegd aan de vergunningsaanvraag en voorgelegd aan het college van B&W.

Onderstaande werkzaamheden hebben het afgelopen jaar nauwelijks aandacht gekregen, omdat de technische adviezen veel vergadertijd nodig hadden. Een bijkomend feit is dat de ambtelijke ondersteuning onvoldoende tijd beschikbaar heeft om de commissie op zowel het technische én het beleidsmatig vlak te ondersteunen.

Bij voldoende capaciteit kan de commissie de gemeente ondersteunen op het gebied van bij monumentenbeleid, zoals:

- Aanwijzing van monumenten uit de wederopbouwperiode
- Bewustwording en waardering van erfgoed
- Advies over herbestemming, ruimtelijke plannen en verduurzaming
- Subsidiebeleid voor monumentenonderhoud.

3. Werkzaamheden 2024

De commissie adviseerde bij vergunningaanvragen voor restauraties en herbestemmingen van rijks- en gemeentelijke monumenten. Ook voerde zij locatiebezoeken uit om eigenaren te ondersteunen en knelpunten te bespreken. De werkzaamheden vertalen zich concreet in:

- 30 adviezen uitgebracht
- 9 omgevingsvergunningen beoordeeld
- 30 vooroverleggen behandeld (formeel als informeel)
- 26 locatiebezoeken uitgevoerd
- 6 VAB-adviezen
- 8 lessen erfgoededucatie: gastlessen op basisscholen over erfgoed en monumenten

Terugblik

- Rondleiding nieuwe wethouder
In december 2023 is Edwin Scheperman benoemd tot wethouder met onder meer cultuur in zijn portefeuille. Ter kennismaking met de commissie en het erfgoed in de gemeente organiseerde de commissie een erfgoed rondleiding. Dit initiatief draagt bij aan bewustwording en betrokkenheid en zal worden herhaald bij toekomstige portefeuillwisselingen.
- Voormalig stationsgebouw Diepenheim
Het voormalige stationsgebouw van Diepenheim is herbestemd tot 3 woningen. Tijdens het proces is een bouw- en cultuurhistorische onderzoek opgesteld dat veel inzicht heeft gegeven over de geschiedenis van het pand. Daarnaast heeft het onderzoek de initiatiefnemer erg geholpen in de ontwerpfase om een passend herbestemming te ontwikkelen met respect voor het monumentale karakter. Er zal in meer gevallen een onderzoek opgevraagd gaan worden.
- Proces rondom legalisatie verbouw schuur bij een rijksmonument in Ambt Delden.
De verbouwing van een schuur (welke als zelfstandige bouwkundige eenheid in het monumentenregister staat vermeld) is zonder vergunning uitgevoerd. De voormalige schuur is grotendeels gesloopt en opnieuw opgebouwd met historische materialen. Er zijn diverse overleggen geweest met het Steunpunt Cultureel Erfgoed Overijssel en de RCE. De procedure over het afvoeren van de schuur van de rijksmonumentenlijst is in werking gezet en het initiatief ligt op dit moment bij de eigenaar.
- Afvoeren gemeentelijk monument
De commissie heeft helaas geadviseerd tot het afvoeren van het gemeentelijke monument. De boerderij, een voormalig Twents hallehuis, verkeerde bij overname in ernstige staat van verval. Zowel de adviescommissie als de erfgoedadviseur van Het Oversticht concludeerden dat herstel door regulier onderhoud niet meer haalbaar was en dat veel monumentale waarden verloren waren gegaan. Vanwege de uitzonderlijke situatie, een langdurige periode van leegstand zonder nalatigheid van de huidige eigenaar, is besloten tot het intrekken van de gemeentelijke monumentenstatus, zodat het pand gesloopt kan worden. Dit is een treurig moment en de commissie onderstreept het belang van een zorgvuldige, maar ook realistische beoordeling van erfgoedobjecten in relatie tot de fysieke staat en maatschappelijke context. Om die reden wil de commissie in samenwerking met de afdeling Toezicht en Handhaving meer inzetten op het nakomen van de instandhoudingsplicht van monumenten. In 2024 heeft één adres een voornemen tot aanschrijving van de gemeente ontvangen waarna overgegaan is tot instandhouding.

- Kennisuitwisseling: gastbezoek bij gemeente Zutphen met rondleiding langs gemeentelijke- en rijksmonumenten om inspiratie op te doen op het gebied van inventarisatie, waardering en beschermingsregime.
- Commissievergoeding
Sinds de instelling van de commissie in 2012 is de vergoeding voor de commissieleden ongewijzigd gebleven. In het afgelopen jaar heeft de commissie een markttoets uitgevoerd. Op basis daarvan is geconcludeerd dat de huidige vergoeding niet in lijn is met wat gangbaar is voor vergelijkbare functies. De commissie heeft de gemeente verzocht om de hoogte van de vergoeding te herzien.
- Openbaarheid van adviezen
In artikel 17.9 lid 4 van de Omgevingswet staat dat de adviezen van de commissie schriftelijk openbaar gemaakt worden. De commissie maakt haar adviezen niet openbaar.

4. Open Monumentendag 2024

- 📌 Educatieve programma's op basisscholen
- 📌 Rondleidingen en publieksactiviteiten

Dit jaar was het thema van de Open Monumentendagen 'Erfgoed van routes, netwerken en verbindingen'. In samenwerking met Hofmarketing heeft de commissie een waardebon voor een digitale fietsroute beschikbaar gesteld. Open Monumentendag stond daarmee opnieuw in het teken van erfgoedbeleving. De commissie gaf tevens les op basisscholen, waarbij leerlingen ontdekten hoe hun dorp of stad door de tijd heen is veranderd.

WAARDEBON

FIETSRROUTE
Fietsroute Over Boerenerven en Langs Monumenten in Markelo

Knip uit en lever de bon op zaterdag 14 of zondag 15 september in bij Museumboerderij Eungs Schöppe Goorsegweg 1A, Markelo.

Markelo Oigeweg Eungs Hengeweg Eungs Delden

Let op! Actie is alleen geldig op zaterdag 14 en zondag 15 september 2024

Deze route wordt u aangeboden door HofMarketing en de Erfgoedcommissie Hof van Twente ter promotie van Open Monumentendag 2024

VRIENDEN LOTERIJ
OPEN MONUMENTEN DAG

weg zijn hof van Twente

5. Gemeentelijke onderhoudssubsidie

De subsidieregeling ondersteunt monumenteigenaren van een gemeentelijk monument bij onderhoud en restauratie.

🔧 € 35.000 beschikbaar gesteld

📄 € 33.973 uitgekeerd (15 aanvragen gehonoreerd)

📊 Totale investering in monumenten: € 134.720

Eén aanvraag is afgewezen, omdat deze niet aan de criteria van de subsidieregeling voldeed. De aanvraag werd ingediend voor restauratie aan rijksmonument en hier zijn andere landelijke regelingen voor bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Het subsidiegeld wordt goed benut en hiermee zijn weer een aantal monumenten beter beschermd richting de toekomst. Lang niet alle eigenaren zijn bekend met de subsidieregeling. Vanuit de gemeente is daarom een brief verstuurd naar eigenaren van gemeentelijke monumenten, waarin kenbaar is gemaakt dat er subsidie beschikbaar is voor het behoud en onderhoud van deze panden. Naar aanleiding van deze informatiebrief zijn veel reacties ontvangen en zijn er aanvragen ingediend.

Hieronder een voorbeeld van een gemeentelijk monument waarvoor een subsidie is verleend voor het vervangen het rieten dak.

Afbeelding van de situatie voor en na het vervangen van het rieten dak waarvoor subsidie is verleend.

6. Blik op de toekomst

De commissie blijft zich in 2025 inzetten voor behoud, herbestemming en verduurzaming van erfgoed. Daarnaast heeft de gemeente Hof van Twente de verantwoordelijkheid om zorg te dragen voor het behoud van het cultureel erfgoed. Zoals in ons jaarverslag te lezen zijn er een aantal ontwikkelpunten. Om ter ondersteuning van de wettelijke en bovenwettelijke taak van de gemeente én om de taak van de commissie adequaat uit te kunnen voeren, verdienen onderstaande punten op korte of langere termijn aandacht:

- Input geven voor het proces voor het opstellen van Omgevingsplanen waarbij inventariseren, analyseren en waarderen van erfgoed en cultuurhistorie nodig is om nu maar ook in de toekomst aan de wettelijke taak van de gemeente te voldoen.
- Opstellen erfgoednota in aansluiting op de Omgevingsvisie om de omgang met cultuurhistorie integraal te borgen;

- Opstellen beleidskader voor verduurzaming van erfgoed. Duurzaamheid is een kans om erfgoed te behouden, maar ondeskundig advies en uitvoering vormen ook een bedreiging voor het erfgoed;
- Capaciteit en budget om waardevolle wederopbouw architectuur toe te wijzen aan de gemeentelijke monumentenlijst;
- Inzetten op voorlichting en advies om bestaande en nieuwe eigenaren van monumenten voldoende en adequate informatie te geven over de mogelijkheden en de wettelijke verplichtingen bij aanpassing van een monument of een object met waarde;
- Bij grootschalige restauraties of herbestemmingen een bouwhistorisch onderzoek uitvragen bij het beoordelen van (ver)bouwplannen;
- Uitbreiding van de samenwerking met Hofmarketing voor Open Monumentendag en het vergroten van het aanbod van erfgoededucatie;
- In gesprek blijven met eigenaren van monumenten, mede door jaarlijks een overleg in te plannen met grotere monumenteigenaren, zoals onder meer de landgoederen.